

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาวไทยมุสลิม ทั้งในด้านที่เป็นข้อคิด ข้อเสนอแนะ และข้อมูล ตลอดจนปัญหา ผู้วิจัยได้รวบรวมและเรียบเรียง และนำเสนอเป็น 4 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 พื้นฐานทางสังคมของชาวไทยมุสลิม โดยแบ่งเนื้อหาเป็นด้านย่อยดังนี้

คือ

- 1.1 ขอบเขตและความหมายของอิสลามและมุสลิม
- 1.2 ศาสนาอิสลามในประเทศไทย
- 1.3 ฐานะและสิทธิตามกฎหมายของชาวไทยมุสลิม
- 1.4 พระมหากษัตริย์ไทยกับศาสนาอิสลาม

ตอนที่ 2 พื้นฐานทางการศึกษาและชาวไทยมุสลิม ในหัวข้อ

- 2.1 การศึกษาในศาสนาอิสลาม
- 2.2 การศึกษาของอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย

ตอนที่ 3 องค์ประกอบในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ในหัวข้อ

- 3.1 สภาพการเรียนการสอน
- 3.2 บุคลากรในโรงเรียน
- 3.3 กิจกรรมนักเรียน
- 3.4 การจัดบริการด้านต่าง ๆ
- 3.5 อาคารสถานที่และอุปกรณ์
- 3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 พื้นฐานทางสังคมของชาวไทยมุสลิม

1.1 ความหมายของอิสลามและมุสลิม

อิสลามเป็นภาษาอาหรับ มาจากคำว่า อิสละมะ แปลโดยพยัญชนะ แปลว่า ปลอดภัย ความสงบสุข การยอมรับ (หลวงวิจิตรวาทการ 2510: 424) อิสลามถือการปฏิบัติตามข้อบัญญัติแห่งศาสนา พระศาสดามุฮัมมัด เป็นผู้นำมา พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงระบุใช้คำนี้เป็นชื่อศาสนาของพระองค์ศาสนาจึงบ่งถึง "การยอมรับความจริงแท้ของศาสนา" ผลของการยอมรับจะนำไปให้ผู้ยอมรับได้รับสันติสุขและความปลอดภัย"

อิสลามในความหมายว่า สันติ อ่อนน้อมยอมความ การยอมมอบตนอย่างนอบน้อม โดยสิ้นเชิง ดังพระประสงค์ของอัลเลาะห์ ศาสนาอิสลามมิได้มีแค่เฉพาะคำสอนและจริยธรรมเท่านั้น หากแต่มีทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างครบถ้วน ทุกแง่ทุกมุม ดังนั้น อิสลามจึงน่าจะเป็นระบอบมากกว่าศาสนา (อัลมาฮัล อะหมัด ม.ป.พ.: 317)

อิสลามเป็นศาสนาของอัลเลาะห์ที่ได้ประทานให้เป็นระบอบในการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติ โดยผ่านทางศาสนา (นบี และ รสุล) ตั้งแต่พระศาสดาอัลอัม เรื่อยมาจนถึงพระศาสดามุฮัมมัด ซึ่งเป็นพระศาสดาองค์สุดท้าย จากความหมายของอิสลามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มุ่งเป็นแนวการดำเนินชีวิตที่นำมาซึ่งความปลอดภัยและสันติสุข

มุสลิม ได้มีผู้ให้ความหมายของมุสลิมไว้หลายแนวด้วยกัน เช่น

อัลมาฮัล อะหมัด (ม.ป.พ.: 317) ได้ให้ความหมายของมุสลิมไว้ว่า คือ มนุษย์ที่ยอมรับเอาอิสลามเป็นระบอบในการดำเนินชีวิต เพราะมุสลิม แปลว่า ผู้รักสันติ ผู้ไม่สันติ ผู้ยอมตนโดยนอบน้อมอย่างสิ้นเชิงยังพระประสงค์ของอัลลอฮ์

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2519: 24) ได้ให้ความหมายของมุสลิมว่า หมายถึง ผู้นับถือศาสนาอิสลาม

จากความหมายที่มีผู้อ้างอิง จึงพอจะสรุปได้ว่า มุสลิม คือ ผู้ที่ยอมรับคำสอนของศาสนาอิสลามเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต และปฏิบัติตามคำสอนในศาสนาอิสลามโดยดุษฎี

1.2 ศาสนาอิสลามในประเทศไทย

กระทรวงการต่างประเทศ (2521: 24) ได้กล่าวถึง ประวัติของศาสนาอิสลามในประเทศไทยว่า ศาสนาอิสลามได้เข้ามาเผยแพร่ทางภาคใต้ของไทย สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานี โดยชาวอาหรับและอินเดียมุสลิม โดยมาในลักษณะการค้าขาย ต่อจากนั้นศาสนาอิสลามได้เข้ามาเผยแพร่ทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยชาวจีนมุสลิมที่อพยพเข้ามาประเทศไทย ปัจจุบันมุสลิมได้ตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยมีที่มาและเหตุผลแตกต่างกันออกไปคือ

ในต้นสมัยรัตนโกสินทร์ มีชาวไทยมุสลิมที่ถูกจับเป็นเชลยของกองทัพไทยถูกอพยพมาจากมลายู เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยก็กระจัดกระจายกันอยู่ทั่ว ๆ ไป เช่น สีแยกบ้านแขก พระโขนง หนองจอก ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา นครนายก นนทบุรี เป็นต้น บางส่วนตั้งอยู่ในดินแดนเดิม เช่น จังหวัดต่าง ๆ ชายแดนภาคใต้ของไทย แต่จังหวัดเหล่านี้ก็เป็นดินแดนที่ไทยปกครองอยู่เดิม ชาวมุสลิมบางคนเป็นชาวจีนมาจากมณฑลยูนนาน หลังการปฏิวัติใหญ่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ได้มาตั้งรกรากอยู่ที่เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ตาก เป็นต้น และก็มีบางส่วนที่อพยพมาด้วยเหตุผลทางการค้า เช่น พวกอินโดนีเซีย มาตั้งถิ่นฐานแถบมัทกะสัน ลุมพินี ส่วนมากเชื้อสายอินเดีย จะมาตั้งรกรากแถบพระนคร ธนบุรี ส่วนพวกเชื้อสายอาหรับ จะตั้งรกรากแถบเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพฯ หาดใหญ่ ปัตตานี เป็นต้น (จุฬาราชมนตรี 2530: 34)

จากความที่กล่าวมาแล้วนั้นแสดงว่า ชาวไทยมุสลิมเป็นชาติที่มาจากแหล่งต่าง ๆ และอยู่กันอย่างกระจัดกระจายในประเทศไทย แต่ชาวไทยมุสลิมเหล่านี้จะมีสิ่งที่ตรงกันคือ การยึดมั่นในศาสนาอิสลามและถือเป็นระบอบในการดำเนินชีวิต (วินัย สะมะจน 2514: 18) ซึ่งบทบัญญัติของศาสนาอิสลามนี้มีด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. การประกาศศรัทธา

ชาวมุสลิมทุกคนจะต้องประกาศศรัทธา เป็นการให้สัตย์ปฏิญาณว่า "ข้าพ
ขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุฮัมมัด คือ ศาสนาทูตแห่งพระองค์"

2. การบ่าเพ็ญมัสการ

การบ่าเพ็ญมัสการเป็นประจำทุกวัน ๆ ละ 5 เวลา ภาษาอาหรับ
เรียกว่า "เศาะลาต" มุสลิมไทยนิยมเรียกว่า "ละหมาด" ซึ่งเป็นคำที่เพี้ยนมาจากภาษา
เปอร์เซีย ซึ่งเรียกว่า "นมาซ" การละหมาดเป็นการบ่าเพ็ญสมาธิจิตและเป็นการบริหาร
ร่างกายไปในตัวด้วย และเป็นการสำรวมตนต่อพระพักตร์ของพระเจ้า เป็นเจ้า เวลาในการ
บ่าเพ็ญมัสการ จะทำในคอนเข้าก่อนพระอาทิตย์ขึ้น คอนบ่าย คอนพระอาทิตย์ค้อย หลัง
เที่ยง และคอนเย็นก่อนตะวันตกไม้ครั้งหนึ่ง รวมเป็น 5 เวลาต่อวัน และเป็นประจำ
ทุกวัน ผลที่ได้ ผู้มัสการจะได้สังวรตนจากความชั่ว เป็นผู้สำรวมตน และถ่อมตนอยู่เสมอ

3. การถือศีลอด

ชาวไทยมุสลิมจะต้องถือศีลอดเป็นเวลา 1 เดือนในรอบปี เดือนนี้จะ
เป็นเดือนที่ 9 ของจันทรคติ ซึ่งเรียกว่า "รอมฎอน" การถือศีลอดคือการงดเว้นการบริโภค
อาหาร การดื่ม การสูบบุหรี่ ตลอดจนการสำรวมกริยา วาจาจากอารมณ์ใคร่ และการไม่คำ
ต่าง ๆ นับจากแสงอาทิตย์จับขอบฟ้าจนถึงพระอาทิตย์ตก รวมเวลาประมาณ 13 ชั่วโมงต่อ
1 วัน ผู้บ่าเพ็ญการถือศีล ตลอดจนปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัด แต่ยังคงสามารถปฏิบัติงาน
ตามปกติได้

วินัยบัญญัติข้อนี้ มุ่งฝึกให้ทุกคนประสบกับความหิวกระหายด้วยตนเอง ฝึก
ให้มีความอดทน ควบคุมตนเองได้ ตระหนักถึงความหิวกระหายของผู้อื่น กรณีผู้เดินทาง
ผู้บ่าวย สตรีมีครรภ์ หรืออยู่ในระหว่างให้นมบุตร ผู้ชรา ก็ให้งดเว้นการถือศีลอด สามารถ
ชดเชยข้อบัญญัติข้อนี้ได้โดยการบริจาคอาหารแก่คนยากจนได้

4. การบริจาคทรัพย์เป็นหลัก

ตามวินัยข้อนี้เป็นการกำหนดบังคับแก่ผู้ที่มีทรัพย์เงินเพิ่มพูนขึ้นในรอบปีต้องบริจาคในอัตราบริจาคร้อยละ 2 ถ้าเป็นผลผลิตจากการเกษตร ปลูกสัตว์ก็ต้องมีการบริจาคตามอัตราที่กำหนด การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์เงินที่บริจาคนี้จึงทำให้เกิดการจัดตั้งคลังศาสนาขึ้นเพื่อทำหน้าที่จัดเก็บและจัดสรรเกี่ยวกับทรัพย์เงินที่บริจาค รวมเป็นกองทุนเพื่อการสงเคราะห์

สำหรับผู้ที่มีสิทธิรับเงินบริจาคตามข้อนี้ ได้มีบัญญัติไว้ในพระคัมภีร์อัล-กุรอาน ได้แก่ บุคคล 8 ประการ (ประยูรศักดิ์ ชลายนเคษะ 2530: 116) ดังนี้

1. คนอนาถา
2. ผู้ขัดสนซึ่งจะหาได้ไม่พอใช้จ่าย
3. เจ้าหน้าที่คลังศาสนสมบัติ
4. ผู้ที่เข้านับถือศาสนาอิสลามครั้งแรก
5. ทาสที่ขาดเงินจะไถ่ตนเอง
6. ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
7. ผู้ประกอบการสาธารณประโยชน์
8. ผู้รอมร่อมที่ขาดเงินที่จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม

สำหรับวินัยบัญญัติข้อนี้ เป็นการส่งเสริมคนมีช่วยคนจน เป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้น และเป็นการป้องกันมิให้คนมีเงินเก็บเงินไว้เฉย ๆ โดยมีได้นำไปลงทุนให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

5. การบำเพ็ญฮัจญ์ วินัยบัญญัติข้อนี้กำหนดให้มุสลิมผู้มีฐานะดีพอ มีสุขภาพแข็งแรง กำหนดให้ไปบำเพ็ญฮัจญ์ เมืองมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย หนึ่งครั้งในชีวิต นอกจากจะถือเป็นการบำเพ็ญศาสนกิจแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดสันนิบาตชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลก และมีประจำทุกปีนับว่าได้ 14 ศตวรรษ และ ณ หูงอารพะห์ อันมหาศาลนั้น มุสลิมทุกคนไม่ว่าชาติใด ภาษาใด หรือมีฐานะทางสังคมอย่างไร ก็ต้องแต่งกายด้วย ผ้าขาวเพียง 2 ผืนเหมือนกันหมด ตลอดจนความเป็นอยู่ที่เสมอภาคเท่าเทียมกันหมด

1.3 ฐานะและสิทธิเสรีภาพทางกฎหมายของชาวไทยมุสลิม

ชาวไทยทุกคนเป็นผู้มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย และตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ดังนั้นชาวไทยมุสลิมทุกคนที่เกิดในประเทศไทยไม่ว่าจะมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ณ แห่งใด ย่อมถือว่าเป็นคนสัญชาติไทย มีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายเท่าเทียมกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ สำหรับการนับถือและการปฏิบัติศาสนกิจนั้น ได้มีบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระบุถึงสิทธิและเสรีภาพในทางศาสนา ไว้ดังนี้

มาตรา 25 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการ รอนสิทธิ หรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่นับถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น

นอกเหนือจากสิทธิตามกฎหมายที่ได้รับโดยเสมอภาคกับชาวไทยอื่น ๆ แล้วรัฐบาลยังได้ตรากฎหมายพิเศษขึ้นใช้สำหรับมุสลิม ในประเทศไทย (ศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย 2530: 82) เพื่ออนุโลมให้เป็นไปตามหลักศาสนา ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และการจัดการมรดกและเพื่อผลบังคับใช้ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยรัฐจึงได้ตรากฎหมายขึ้น 3 ฉบับ คือ (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม 2488)

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลาม ในเขตจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ค.ศ. 1948

พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นเพื่อใช้กับชาวมุสลิมโดยเฉพาะ โดยใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก มาบังคับคดีที่ฟ้องร้องเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดก ในกรณีที่อยู่ความเป็นมุสลิมด้วยกัน และอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนการดำเนินการพิจารณาคดี

ของศาล ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลาม ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล มีบัญญัติว่า การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นตามความในมาตรา 3 ให้คาโต๊ะ ยุติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณาพร้อมด้วยผู้พิพากษา ให้คาโต๊ะยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม และลงลายมือชื่อคำพิพากษาคำชี้แจงนั้นด้วย คำวินิจฉัยชี้ขาดของคาโต๊ะยุติธรรมในข้อกฎหมายอิสลามให้เป็นอันเด็ดขาดในกรณีนั้น ฉะนั้นเมื่อศาลนั่งพิจารณาคดีที่ต้องใช้กฎหมายอิสลามทุกครั้ง คาโต๊ะยุติธรรมจะต้องนั่งร่วมกับผู้พิพากษาคำชี้แจงทุกครั้ง

2. พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ.1947

เนื่องจากประเทศไทยมีราษฎรที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่ทั่วแทบทุกจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ราษฎรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ตามปกติแล้วมุสลิมทุกคนจะต้องทำพิธีกราบไหว้พระอัลเลาะห์เจ้า (ละหมาด) วันละ 5 เวลา เป็นประจำทุกวัน และทุกวันศุกร์จะต้องไปทำละหมาดพร้อมกันที่มัสยิด ซึ่งถือว่าเป็นวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ มัสยิดยังเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิมอีกด้วย รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม ค.ศ.1947 ขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดการดูแลรักษา ทำนุบำรุง และป้องกันกรณีพิพาทในเรื่องทรัพย์สินของมัสยิด

พระราชบัญญัติฉบับนี้ บัญญัติว่าด้วยการขอจดทะเบียนมัสยิดให้อิหม่ามคอเต็บบิหลัน เป็นผู้ขอ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยยื่นคำขอ คำนายอำเภอท้องที่และเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นพนักงาน เจ้าหน้าที่ เป็นผู้จดทะเบียนและออกหนังสือสำคัญ

มัสยิดที่จดทะเบียนแล้วต้องมีกรรมการมัสยิดไม่น้อยกว่า 7 คน มีหน้าที่จัดการทั่วไปในกิจการทั่วไปในกิจการและทรัพย์สินของมัสยิด และมีฐานะเป็นนิติบุคคล การดำเนินงานของคณะกรรมการมัสยิดให้เป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ก็มีบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้ง และถอดถอนกรรมการมัสยิดว่าด้วยทรัพย์สินของมัสยิด และว่าด้วยการขอเลิกมัสยิด ในกรณีที่มีลัทธิขบถหรือมีพฤติกรรมอย่างอื่นที่ไม่สามารถดำรงมัสยิดอยู่ได้

3. พระราชบัญญัติฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม ค.ศ.1945

กฎหมายฉบับนี้พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจที่จะทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรี เพื่อให้คำปรึกษาในเรื่องกิจการศาสนาอิสลามแก่รัฐบาล โดยผ่านทางกรมการศาสนา กระทรวง

ศึกษาธิการ และให้เงินอุดหนุนฐานะจุฬาราชมนตรีตามสมควร และให้อำนาจกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งสถานเล่าเรียน เรียกว่า อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย เพื่ออิสลามิกชนจะได้ศึกษาและ รับการอบรมในทางศาสนา ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนี้มีสิทธิเข้ารับเลือกเพื่อรับ พระราชทานเงินทุนส่งเข้าไปศาสนจารีต ณ เมืองเมกกะ ตามจำนวนที่ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ กำหนดขึ้นเป็นคราว ๆ ไป .

นอกจากนี้ก็มี บทบัญญัติว่าด้วยการจัดให้มีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่ง ประเทศไทย จำนวนคณะกรรมการ การแต่งตั้งและถอดถอนคณะกรรมการโครงสร้างของ คณะกรรมการ และทำหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการกลาง อิสลามแห่งประเทศไทย

จากรายละเอียดข้างต้นทำให้มองเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของศาสนา วัฒนธรรม สภาพสังคม ของชาวไทยมุสลิม เสมอกับชาวไทยศาสนาอื่น ๆ

1.4 พระมหากษัตริย์ไทยกับศาสนาอิสลาม

กระทรวงการต่างประเทศ (2521: 3) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ ไทยกับศาสนาอิสลามว่า แม้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัยจะเป็นพุทธมามกะ แต่ขณะ เดียวกันก็ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภ์ของทุกศาสนาที่ประชาชนชาวไทยนับถือ ดังนั้นศาสนา อิสลามจึงได้รับการอุปถัมภ์ ส่งเสริม และสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ไทยทุกรัชกาล และทุกสมัย ตลอดมา นอกจากนี้รัฐธรรมบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ไขปกครองประเทศในปัจจุบันได้ บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นองค์อัคร ศาสนูปถัมภ์ พระมหากษัตริย์ในฐานะองค์อัครศาสนูปถัมภ์ได้ทรงพระราชทานสิทธิ เสรีภาพใน การนับถือศาสนาแก่พลนิกร อันถือ เป็นศาสนูปถัมภ์ขั้นพื้นฐาน

ในรัชสมัยปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในกิจการของ ศาสนาอิสลาม ดังพระราชกฤษฎีกาที่ทรงปฏิบัติ. (สำนักจุฬาราชมนตรี 2531: 15-24) กล่าวคือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในด้านศาสนา โดยผ่านชั้นตอนตามปกติของการบริหารแผ่นดิน เช่น การอุดหนุนกิจการทางศาสนาอิสลามผ่าน กรมการศาสนาโดยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแปลความหมายของพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นภาษาไทย ทรงส่งเสริมด้านการศึกษา โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน รางวัลแก่อิหม่ามดีเด่น อาจารย์สอนศาสนาอิสลาม (โต๊ะครู) ดีเด่น ที่มีผลงานด้านการ บริหารมัสยิด และด้านการสอน โดยทรงพระราชรางวัลดังกล่าวด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง ทุกครั้ง ทรงมีบัญชาให้รัฐบาลส่งเสริมการศึกษาของพลกนิกรมุสลิม ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลจึง ได้จัดงบประมาณอุดหนุนทางการสอนศาสนาอิสลามและสามัญ แก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม จัดทุนลิตีอิสลามเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาแก่นักเรียนที่จบระดับมัธยมปลาย โดยไม่ ต้องสอบแข่งขัน ฯลฯ

ทรงมีพระราชดำริให้มีการสนับสนุนการจัดสร้างมัสยิดประจำจังหวัดต่าง ๆ ซึ่ง ขณะนี้รัฐบาลได้จัดสร้างด้วยงบประมาณแผ่นดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว รวม 4 จังหวัด คือ มัสยิดกลาง ประจำจังหวัดปัตตานี มัสยิดกลางประจำจังหวัดสตูล มัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา และมัสยิด กลางประจำจังหวัดนราธิวาส มัสยิดเหล่านี้รัฐบาลได้สร้างขึ้นอย่างปราณีตสวยงาม เป็นที่เชิดหน้า ชูหน้าแก่ประชาชาติ ทำให้นานาประเทศได้ทราบถึงความเอาใจใส่ของรัฐบาลที่มีต่อประชากร มุสลิม อนึ่ง ในพระราชพิธีเปิดใช้มัสยิดกลางแต่ละแห่งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง เสด็จพระราชดำเนินไปเป็นประธานในพิธีด้วยพระองค์เอง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสแก่พลกนิกรมุสลิม เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดงานตามที่พลกนิกรมุสลิมกราบบังคมทูลเชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย ซึ่งจัดติดต่อกันมาเป็นเวลา 28 ปี โดยสำนักจุฬาราชมนตรี ร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์การศาสนาและองค์การกุศล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ เสด็จมาเป็นองค์ประธานในพิธี ท่ามกลางพลกนิกรมุสลิม ตั้งแต่เริ่มจนจบพิธีจัดงาน และยังได้ เสด็จทอดพระเนตรนิทรรศการและกิจกรรมบางอย่างขององค์การอิสลามในประเทศไทย และ จากสถานทูตต่างประเทศที่เข้าร่วมด้วย เป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาตั้งแต่ปีแรก หากปีใดพระองค์ ทรงติดพระราชภารกิจอื่นที่จำเป็น ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีผู้แทนพระองค์เสด็จเป็น ประธาน

ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปในหมู่บ้านมุสลิม เพื่อปฏิบัติภารกิจตามโครงการพระราชดำริของพระองค์ อันเป็นโครงการที่เอื้ออำนวยประโยชน์อันมหาศาลสำหรับพสกนิกร ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นทุนประกอบอาชีพแก่พสกนิกรมุสลิม พสกนิกรมุสลิม บางรายที่เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรงอันสุจริตที่จะช่วยตัวเองได้ พระองค์จะรับ เข้าเป็นคนป่วยใน พระบรมราชานุเคราะห์ ทรงรับ เด็กกำพร้าอนาถามุสลิม เข้าอยู่ภายใต้พระอุปถัมภ์ ฯลฯ

จะเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยกย่องให้เกียรติต่อศาสนาอิสลาม และทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกด้วย

ตอนที่ 2 พื้นฐานการศึกษาของชาวไทยมุสลิม

2.1 การศึกษาในศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างมาก และถือเสมือนว่า การศึกษาเป็นการทำความรักดีต่อพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ (มุฮัมมัด อะฎียะฮ์ อัล อิบรอฮีม 2521: 1) และ มุฮัมมัด อะฎียะฮ์ อัล อิบรอฮีม ยังได้ให้แนวคิดอีกว่า สำหรับศาสนาอิสลามแล้ว การศึกษาคือ สิ่งที่สูงที่สุดในชีวิต ผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนจะได้รับการยกย่องให้อยู่ในฐานะถัดจากบรรดาศาสดา (2521: 14)

นอกจากนี้ศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยังได้เรียกร้องให้มุสลิมศึกษาหาความรู้ และถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องศึกษา (คละมรร์จ บากา 2527: 38, มุฮัมมัด อะฎียะฮ์ อัล อิบรอฮีม 2521: 23, ขจัดภัย บุษพัทธ์ 2519: 126) โดยให้ทรรศนะในเรื่องการศึกษาไว้ดังนี้

"จงให้การศึกษาแก่บรรดาลูก ๆ เพราะว่าเขาต้องมีชีวิตในเวลาแตกต่างจากท่าน"

"การศึกษาเล่าเรียนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิง"

"ผู้ใดก็ตามที่ปรารถนาโลกนี้ก็ต่อเมื่อเล่าเรียน และผู้ใดปรารถนาในโลกนี้ก็ต้องศึกษาเล่าเรียน และผู้ใดปรารถนาทั้งสองอย่างก็ต้องศึกษาเล่าเรียน"

"ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนนั้น เหนือกว่าบรรดาผู้ศรัทธาที่ท่านชายยามค่ำสิ้นถือศีลอดและต่อสู้อุเพื่อหนทางแห่งอัลลอฮ์"

"จงแสวงหาความรู้ แม้แต่จะต้องไปไกลถึงเมืองจีน"

"จงศึกษาวิชาตั้งแต่อยู่ในเปล จนถึงหลุมฝังศพ"

จากทัศนะคำสอนของศาสดามุฮัมมัด จะทำให้มองเห็นได้ว่า ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาหาความรู้อย่างมาก และอิสลามมิได้จำกัดการศึกษาเฉพาะทางโลกเท่านั้น แต่ศาสดาจะมีการเรียกร้องให้มีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ซึ่งเป้าหมายของการศึกษาคตามแนวคิดของศาสนาอิสลาม คือ การขัดเกลาทางศีลธรรมและการอบรมทางจิตวิญญาณ ทั้งนี้จะต้องควบคู่ไปกับการเตรียมตัวบุคคลในการประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอดของชีวิต โดยการประกอบอาชีพที่สุจริตตามแนวทางของศาสนาและศีลธรรมอันดี (ดิเรกกุลศิริสวัสดิ์ 2525: 24)

ผลการศึกษาหาความรู้ตามแนวศาสนา จะทำให้มนุษย์รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษา และประโยชน์สูงสุดของการศึกษาคือ ทำให้คนหายโง่เขลา-เบาปัญญา ผู้ศึกษาจะเติบโตด้วยร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำความสำเร็จความก้าวหน้ามาสู่สังคมและประเทศชาติ ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการศึกษาคือวิธีการที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในทุก ๆ ด้าน

2.2 การศึกษาของอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย

อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย เป็นสถานศึกษาที่ดั่งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 เพื่อลดกระแสความขัดแย้งทางด้านการเมืองอันจะนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนได้ (โพฑูรย์ ดัชเช่ 2527: 206)

อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งตามนัยพระราชบัญญัติว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลามแห่งมาตรา 4 ที่ว่า "เมื่อเห็นสมควรกระทรวงศึกษาธิการอาจจัดตั้งสถานศึกษาเรียกว่า "อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย" เพื่ออิสลามศาสนิกชนจะได้รับการอบรมและศึกษาในทางศาสนาผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนี้ มีสิทธิเข้ารับเลือกเพื่อรับพระราชทานเงินทุนส่งไปเข้าศาสนจารีต ๗ นครเมกกะ ตามจำนวนที่จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ กำหนดขึ้นเป็นคราว ๆ" อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย จัดตั้งในปี พ.ศ. 2493

โดยครั้งแรกนี้ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยสังกัดกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดรับ
 เฉพาะนักเรียนชายที่สำเร็จการศึกษาชั้น ม.6 เข้าศึกษาตามหลักสูตรกำหนดเวลาศึกษา 5 ปี
 แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนต้นเรียน 2 ปี ตอนปลายเรียน 3 ปี วิชาที่เปิดเรียนในหลักสูตรมีวิชา
 การศาสนา ภาษาอาหรับ ภาษามะลายู และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรอนุปริญญา ผู้เข้า
 ศึกษาเรียกว่า "นิสิต" จัดให้อยู่หอพักโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน และค่าอาหารแต่อย่างใด
 ในปี พ.ศ.2494 กระทรวงศึกษาธิการประกาศยกเลิกการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าว
 เนื่องจากมีผู้สมัครเข้าศึกษาน้อย และใช้หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาแผนกอักษรศาสตร์แทนโดยให้
 มีการสอนวิชาการศึกษาอิสลาม ภาษาอาหรับ และภาษามะลายู และได้ย้ายสังกัดจากกรม
 การศาสนา เป็นกรมสามัญศึกษา ในปี พ.ศ.2503 เปิดขึ้นเตรียมอุดมศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์
 และได้เปิดสอนชั้นเรียนทั้งประโยคมัธยมศึกษา และประโยคเตรียมอุดมศึกษา คือ ระดับ ม.1-
 ม.8 และได้เปลี่ยนหลักสูตรการสอนตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักสูตรประถมศึกษา
 ตอนปลาย (ป.5-7) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-3) ในปี พ.ศ.2515 เปิดรับ
 นักเรียนหญิงเข้าเรียนในชั้น ป.5, ม.ศ.1 และ ม.ศ.4 และในปีต่อมาได้เปิดรับในชั้นต่อมา
 จนครบทุกชั้นเรียน เป็นสถานศึกษาประเภทสหศึกษา ในปี พ.ศ.2521 ยกระดับเรียน ป.5-ป.7
 ตามหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย และเริ่มใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 (ป.1-3)
 ทุกระดับชั้นมีการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาและภาษาอาหรับ รวม 5 คาบ/สัปดาห์ 2.5
 หน่วยการเรียน ปี พ.ศ.2524 เริ่มใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) จนถึงปัจจุบัน
 จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยมีการพัฒนาหลายรูปแบบ
 เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากการที่รัฐจัดตั้งตามพระราชบัญญัติกฎีกว่าด้วย การศาสนูปถัมภ์
 ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 โดยไม่ได้ระบุว่าจะให้จัดการศึกษาระดับใด หลักสูตรใดไม่มี
 พระราชบัญญัติหรือระเบียบใด ๆ ระบุไว้แน่นอนชัดเจน (เอกสารโครงการพัฒนาอิสลามวิทยาลัย
 แห่งประเทศไทย ฉบับที่ 1 2532: 4) จึงเป็นเหตุผลให้อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
 ไม่พัฒนาเท่าที่ควรให้สมกับเป็นสถานศึกษาของรัฐแห่งเดียวที่จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาเพื่อเยาวชน
 ไทยมุสลิม ดังที่ ปิยนาด บุญนาค (2531: 86) ได้สัมภาษณ์ คุณไพศาล ยิ่งสมาน วันที่ 5
 พฤษภาคม 2530

...รัฐบาลได้เริ่มแก้ปัญหามุสลิมมาตั้งแต่ปี 2488 ตอนนั้นมีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการสนับสนุนอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม ... ในพระราชกฤษฎีกาได้จัดตั้งอิสลามวิทยาลัย สถานที่ตั้งอยู่ที่บางซื่อ อิสลามทั่วประเทศรวมทั้งภาคใต้ก็ส่งลูกหลานขึ้นไปเรียน ม.1 - ม.6 ที่โน้น บางคนเรียนจบ ม.6ที่นี้ก็ไปต่อที่โน้น พวกนี้จบออกมาสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัย กลับมาเป็นปลัดอำเภอ นายอำเภอเยอะเลย แสดงว่าได้ผล คนเริ่มนิยมเรียนภาษาไทยตั้งแต่มีโรงเรียนนี้มา แต่อิสลามวิทยาลัยปัจจุบันนี้ไม่คงไว้ซึ่งลักษณะอิสลามวิทยาลัยคือไม่เหมือนเดิม นำเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนธรรมคาเสียชื่อรัฐบาล เมื่อก่อนเป็นจุดเด่นเพราะเป็นโรงเรียนที่มีเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนสมัยก่อนมีไม่กี่โรงเรียน แม้ในกรุงเทพฯเองก็มีแค่ 8-10 โรงเรียนที่นั่น ที่ยะลาที่มีแค่ ม.6 พวกที่จบ ม.8 แล้ว สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ก็ยังมี มีธรรมศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยเปิดอยู่ ... มาตอนนี้มี ม.8 เกิดขึ้นมาก คนไม่จำเป็นต้องส่งลูกหลานเข้าไปเรียนถึงกรุงเทพฯเหมือนเมื่อก่อน สมัยก่อนการจัดตั้งโรงเรียนอิสลามวิทยาลัยเป็นพื้นฐานนโยบายของรัฐบาลที่ให้คนไทยมุสลิมสนใจเรียนภาษาไทย และสนใจที่จะเข้ารับราชการ ...

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปหลายรูปแบบตามยุคสมัย ซึ่งการพัฒนาเปลี่ยนแปลงนั้น อาจทำให้เกิดวัตถุประสงค์ และนโยบายการจัดตั้งอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยก็เป็นได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาเช่น ปัญหาด้านนโยบายการบริหารโรงเรียน ปัญหาการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลามและภาษาอาหรับ และปัญหาอื่น ๆ ดังนั้นปัญหาของอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยจึงควรได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานราชการ ผู้บริหาร และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะพัฒนาอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยไปสู่นโยบายในการจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาที่วางไว้

ตอนที่ 3 องค์ประกอบในการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

การจัดการศึกษาภายในโรงเรียน จะได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาหรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ดังที่ พรทิพย์ รัตนวิเชียร (2521: 27) ได้แบ่งการจัดดำเนินการด้านการศึกษาเป็น 6 หมวดคือ

1. สภาพการเรียนการสอน
2. บุคลากรในโรงเรียน
3. กิจกรรมนักเรียน
4. การจัดบริการด้านต่าง ๆ
5. อาคารสถานที่และอุปกรณ์
6. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

ทั้งนี้ได้ให้รายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

3.1 สภาพการเรียนการสอน

การเรียนการสอน ครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้การเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการที่เหมาะสม เพราะการเรียนการสอนเป็นขบวนการที่แตกแยกออกจากกันไม่ได้ ในขณะที่การเรียน คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือการที่บุคคลลงอกงามขึ้นทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การสอนก็คือการช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตัวเองให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือการกระทำทุกอย่างที่จะส่งเสริมให้เด็กงอกงามขึ้นทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

3.2 บุคลากรในโรงเรียน

วีระชาติ สวนโพรินทร์ (2530: 17) ได้ให้ความหมายของบุคลากรในโรงเรียนไว้ว่า คือ ตัวบุคคลที่ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาในโรงเรียน ไม่ว่าจะรับผิดชอบโดยตรงต่องานหรือโดยทางอ้อมก็ตาม บุคลากรที่สำคัญของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่ง สุรินทร์ ศรีลิริ (2514: 13) ได้กล่าวถึงหลักปฏิบัติของผู้บริหารในการบริหารโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้ครูได้ร่วมมือกันทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ
2. รายการสอนของโรงเรียน ควรเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันทำเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่วางไว้

3. นโยบายการบริหารโรงเรียนควรเป็นแบบประชาธิปไตย ให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

4. กิจกรรมใดที่จัดขึ้นเพื่อผลดีแก่ส่วนรวม ควรได้ส่งเสริม

5. ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร ควรเป็นไปในด้านการส่งเสริมครูและนักเรียนให้ร่วมกันทำงาน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของโรงเรียน

การบริหารงานที่ดี ผู้บริหารควรมองตัวจักรกลที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน นั่นคือ ผู้บริหารจะช่วยครูได้มากในด้านให้คำปรึกษา ช่วยแก้ปัญหา ตลอดจนให้กำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ ซึ่ง หนังสือ หันนาคินทร์ (2529: 145) ได้กล่าวถึงการสร้างกำลังใจในการทำงานไว้ดังนี้

1. การจัดให้คณะครูเกิดความพึงพอใจ และความศรัทธาให้เกิดขึ้นในอาชีพของตน อันมีวิธีการดังต่อไปนี้

1.1 การสร้างความภูมิใจในศักดิ์ศรีแห่งอาชีพ กล่าวคือ จะต้องสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ครูว่า ครูเป็นผู้สร้างความเจริญให้แก่คนและแก่สังคม ตลอดจนถึงประเทศชาติ

1.2 การสร้างให้เกิดความสำนึก ในการมีจุดหมายในการทำงานร่วมกัน

1.3 การช่วยครูให้บรรลุถึงความสัมฤทธิ์ผล (Achievement) และความก้าวหน้าในการงานตามความสามารถของแต่ละคน

1.4 การได้รับความเชื่อถือ (Recognition) จากผู้บังคับบัญชา

1.5 ความรู้สึกที่ว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของคณะครู (Sense of belonging)

1.6 การแก้ไข ช่วยเหลือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว และปัญหาส่วนตัวของครู

1.7 การจัดสถานที่ทำงานให้เหมาะแก่การทำงาน

2. ภาวะความเป็นผู้นำและความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหาร ครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในโรงเรียน ก็ควรได้เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ให้มากที่สุด ในเรื่องนี้ สกล นิลวรรณ (2518: 160) ได้ให้ แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ควรปฏิบัติดังนี้

1. ทำโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทาง สันทนาการ การกีฬา การประชุมพบปะปรึกษาหารือต่าง ๆ ได้
2. ปรับปรุงสภาพของโรงเรียนในด้านอาคารสถานที่ ความสะอาดความเป็น ระเบียบเรียบร้อย สุขลักษณะให้ดีเป็นแบบอย่างได้
3. จัดโรงเรียนและบ้านพักครู ให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน มีห้องสมุด วิทยุ เป็นที่ประชุมกรรมการของชุมชน เป็นต้น
4. จัดนิทรรศการและกิจกรรมทางการศึกษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้และเป็นการสนุกสนานรื่นเริง พบปะกันระหว่าง ผู้ปกครอง ชาวบ้าน และโรงเรียน

ครูนับว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องและเคารพจากสังคมทั่ว ๆ ไป เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ในโรงเรียน ครูยังเป็นบุคคลที่ทำให้คุณภาพการสอนและความเจริญก้าวหน้าของ โรงเรียน ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2524: อ้างถึงใน สุมัน อมรวิวัฒน์ 2524: 147) ก็ได้กล่าวถึงบทบาทของครูต่อบุคคลและ สังคมว่า ครูจะต้อง

1. ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ส่งเสริมกิจกรรมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษาด้วยกัน และระหว่างสถาบัน การศึกษากับชุมชน
4. สร้างและส่งเสริมความสามัคคีอันดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง
5. ดำรงชีวิตและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน

6. พึงรับใช้สังคมด้วยการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

7. โอบอ้อมอารี มีน้ำใจต่อผู้อื่น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าบุคลากรในโรงเรียน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานจัดการศึกษาภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ด้วยดี

3.3 กิจกรรมนักเรียน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กิจกรรมนักเรียน

พนัส หันนาสินทร์ (2529 : 233-234) ได้ให้ความเห็น เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อมุ่งต่อความเจริญของนักเรียน ที่โรงเรียนได้วางแผนและกำหนดขึ้นไว้ทั้งสิ้น กิจกรรมนักเรียนมีประโยชน์คือ

1. กิจกรรมนักเรียนเป็นเครื่องส่งเสริมนักเรียนในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ กิจกรรมนักเรียนทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ ฝึกการเป็นผู้นำช่วยส่งเสริมความสามัคคี ช่วยส่งเสริมสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ทั้งยังช่วยให้นักเรียนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความคิดสร้างสรรค์
2. กิจกรรมนักเรียนช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น กล่าวคือ กิจกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนสำรวจความสามารถ ตลอดจนความสนใจของตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เคยเรียนจากห้องเรียน และกิจกรรมนักเรียนได้เปิดโอกาสให้ครูช่วยแนะแนวให้แก่นักเรียนอีกด้วย
3. กิจกรรมนักเรียนช่วยเหลือในการบริหารงานของโรงเรียน กล่าวคือ กิจกรรมนักเรียน ก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้ครูรู้จักนักเรียนดีขึ้น และกิจกรรมบางประเภทช่วยควบคุมความประพฤติของนักเรียนได้อีกด้วย
4. กิจกรรมนักเรียนมีส่วนช่วยเหลือชุมชน อันเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วย

3.4 การจัดการบริการด้านต่าง ๆ

ในการให้การศึกษาแก่นักเรียนนั้น โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องจัดบริการต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน เป็นไปด้วยความสะดวกและได้ผลเต็มที่ บริการเหล่านี้ นอกจากจะเป็นไปเพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มที่ แล้ว ยังอาจใช้เป็นเครื่องมือสำหรับให้การศึกษาโดยตรงแก่นักเรียนไปในตัวด้วย บริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้นคือ บริการด้านแนะแนว บริการด้านสุขภาพและอนามัย บริการอาหารกลางวัน บริการให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน บริการด้านร้านค้า จำหน่ายอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น (พนัส หันนาคินทร์ 2529: 235).

3.5 อาคารสถานที่และอุปกรณ์

อาคารสถานที่ หมายถึง ตัวอาคาร สนาม ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในบริเวณโรงเรียน มีความสำคัญทำให้การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนดำเนินไปตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อาคารสถานที่ต่าง ๆ จะใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าสมบูรณ์ก็จำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบอยู่ในอาคารสถานที่เหล่านั้น ดังนั้นอาคารเรียน บริเวณเรียน และห้องต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนประกอบซึ่งช่วยให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างคล่องตัวมากขึ้น (พนัส หันนาคินทร์ 2529: 236) วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้มี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วัสดุอุปกรณ์ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ และตู้ เป็นต้น
2. อุปกรณ์การสอน ได้แก่ รูปภาพ เทป วิดีโอ วิทยุ เครื่องฉายภาพยนตร์ สไลด์ และโทรทัศน์ เป็นต้น

3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

โรงเรียนและผู้ปกครองควรมีความเข้าใจอันดี และติดต่อสัมพันธ์กันอยู่เสมอ เพราะผู้ปกครองจะเป็นผู้ช่วย เหลือในกิจการของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันนี้ ผู้ปกครองมีบทบาทเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญประการหนึ่ง นักเรียนจะได้รับการศึกษาอย่างไร ผู้ปกครองที่มีฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจแตกต่างกัน มักจะมีความคิดเห็นต่อคุณค่าในด้านการศึกษาแตกต่างกัน ความคิดเห็นดังกล่าวครอบคลุมไปถึงความต้องการ และความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาของนักเรียนด้วย (พนัส หันนาคินทร์ 2529: 237)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบในการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน มีความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้ไปสู่จุดหมายที่วางไว้ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาวไทยมุสลิม เป็นกลุ่มชาวไทยที่มีแนวปฏิบัติคนในการดำเนินชีวิตไปในทางเดียวกัน เครื่องครัดค่อมทบัญญัติของศาสนาทั้งยังให้ความสำคัญแก่การศึกษามาก ดังผลงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของมุสลิมไว้ดังนี้

ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 2 (2513: 83) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจความต้องการและทัศนคติต่อการศึกษาของประชาชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล จำนวน 2,601 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา ทั้งของตนเองและบุตรหลาน ชาวไทยมุสลิมร้อยละ 32.30 ที่แสดงว่าตนมิได้เป็นคนไทยแต่เป็นคนมะลายู ประชาชนทั้งสองกลุ่มเห็นพ้องต้องกันในเรื่องการจัดให้มีการเปิดสอนวิชาชีพขึ้นในหมู่บ้าน ประชาชนทั้งสองกลุ่มปรารถนาให้บุตรเป็นครู และประกอบอาชีพอื่นที่นอกเหนือจากกสิกรรม ชาวไทยมุสลิมร้อยละ 45.68 ปรารถนาให้ลูกเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ)

ประกิจ ประจวบจินิก (2516: 57-58) กล่าวถึงสภาพการจัดการศึกษาและสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้คือ

1. การจัดการศึกษาของประเทศไทยยังประสบปัญหาในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ระดับประถมศึกษา ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนครู ปัญหาการขาดแคลนโรงเรียนและอุปกรณ์การสอน และปัญหาการบริหารการศึกษา
2. การศึกษาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีสภาพล้าหลังกว่าจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่ตรงกับความต้องการของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมการศึกษาวิชาศาสนามากกว่าวิชาสามัญในโรงเรียนประชาบาล และในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไป

ภักคินี เปรมโยธิน (2520: 112-114) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ ผลการศึกษาถึงมูลเหตุที่ทำให้การศึกษาของชาวไทยมุสลิมอยู่ในระดับต่ำมีดังนี้

1. ผู้ปกครองมองไม่เห็นประโยชน์ที่จะให้ลูกหลานเล่าเรียนตามหลักสูตรของทางราชการ และเห็นว่า การเรียนทางศาสนามีหน้าตาและได้รับการยกย่องจากสังคม
2. เด็กออกระหว่างการศึกา เพราะอายุครบเกณฑ์และประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนให้มีการแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย

พล แสงสว่าง (2522: 135-136) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบในการศึกษาคือ และไม่ศึกษาคือของนักเรียนไทยมุสลิมชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา จำนวน 279 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่ทำให้นักเรียนไทยมุสลิมศึกษาคือตามลำดับความสำคัญ คือ องค์ประกอบส่วนตัว สิ่งแวดล้อม ครอบครัว ศาสนาและประเพณี ส่วนองค์ประกอบที่ทำให้นักเรียนไทยมุสลิมไม่ศึกษาคือตามลำดับความสำคัญ คือ องค์ประกอบด้านศาสนาและประเพณี ครอบครัว ส่วนตัว และสิ่งแวดล้อม

ทวี แทนหนู (2522: ง-จ) ได้ศึกษาปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็กในสามจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากตัวอย่างประชากรที่เป็นครูใหญ่ และครูที่สอนชั้นเด็กเล็กประเภทละ 92 คน รวม 184 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอนชั้นเด็กเล็กในสามจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย มีตามลำดับดังนี้คือ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียน การบริหารและนิเทศการศึกษา ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรแบบเรียน คู่มือครู การวัดผลและการประเมินผล และครูที่สอน

2. ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริงแตกต่างจากปัญหาตามความคิดเห็นของครูใหญ่ และครูที่สอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อยู่หลายเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วครูใหญ่และครูที่สอนต่างก็ให้น้ำหนักในหลาย ๆ เรื่องตรงกันว่า ประสพการณ์ที่จัดให้กับนักเรียน เท่าที่ปฏิบัติอยู่น้อยกว่าที่ควรจัด จึงนับว่าเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ศิริวรรณ ตีไพบูลย์ (2522: จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 2" พบว่า ครูชั้นประถม
ปีที่ 1 มีปัญหาในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในแต่ละด้านมากกว่าผู้บริหาร
โรงเรียน

ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความ
เข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ค่อนข้างมาก แต่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความรู้ ความ
เข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ น้อย อันเนื่องมาจากไม่ได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจาก
ผู้บริหารเท่าที่ควร

จินดา อาจินสมาจาร (2523: ง-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการสอนจริยธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และสองในเขตการศึกษา 2 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่ง
เป็นครูผู้ทำหน้าที่สอนจริยธรรม ประจำปีการศึกษา 2522 จำนวน 160 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาด้านตัวครูผู้สอน พบว่าครูส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากกว่าอิสลาม และ
ไม่เคยได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมการสอนจริยธรรมมาเลย
2. ปัญหาด้านผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารมีปัญหาใน เรื่องการเห็นความสำคัญของ
จริยศึกษาและการสนับสนุนในด้านงบประมาณ รวมทั้งการแนะนำนิเทศติดตามผลแก่ครูในการสอน
จริยศึกษา
3. ปัญหาด้านหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร มีปัญหาใน เรื่องหลักสูตร
ยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น เอกสารประกอบหลักสูตรยังไม่เพียงพอ
4. ปัญหาด้านการเรียนการสอน สื่อการเรียนและการวัดผลพบว่า มีปัญหาใน
เรื่องการผลิต และการใช้อุปกรณ์การสอน และปัญหาการเลือกวิธีการสร้าง เครื่องมือวัดผลให้
เหมาะสมกับเนื้อหาและบทเรียน
5. ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม พบว่ามีปัญหาใน เรื่องความร่วมมือของชุมชนคือ
การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรม เสริมหลักสูตรจริยศึกษา และปัญหาเรื่องหลักจริยธรรมในหลักสูตร
ยังไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และความต้องการของท้องถิ่น

เปรมจิตร บุตรสีทา (2524: ง-จ) ได้ศึกษาการสอนภาษาไทยในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย จำนวน 138 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารเห็นความสำคัญและประโยชน์ของวิชาภาษาไทยน้อย
2. ครูมีจำนวนชั่วโมงสอนมากเกินไป นอกจากนี้ครูยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ อีก เช่น งานธุรการ เป็นต้น รวมทั้งครูขาดกำลังใจและความรู้ในเรื่องวิธีสอนภาษาไทยแก่ผู้พูดภาษามลายู
3. จุดมุ่งหมายของวิชาภาษาไทยกว้างขวางและสูงจนเกินไป
4. ครูขาดแคลนเอกสาร หลักสูตร แบบเรียน คู่มือครู มากที่สุด เนื้อหาในหลักสูตรยากเกินความสามารถของนักศึกษา
5. วิธีสอนและกิจกรรมที่ครูนำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ การบรรยายเนื้อหาความบทเรียน การบรรยายแล้วสาธิต
6. วิธีที่ครูนำการวัดและประเมินผลมาใช้มากที่สุด คือ การใช้ข้อทดสอบประจำภาค
7. ผู้เรียนมีความรู้เดิมเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยคำ ขาดความสนใจในการเรียนมาเรียนแต่ไม่สม่ำเสมอ มีอุปสรรคการเรียนไม่พร้อมและค่อนข้างช้ำอาย
8. สภาพแวดล้อมทางบ้านนักศึกษา พบว่า บุคคลในครอบครัวไม่นิยมพูดภาษาไทย ฟังรายการวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ภาคภาษาไทย ทั้งยังขาดแคลนที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน สำหรับให้เขาอ่าน

เพ็ญศรี จระณะสมบูรณ์ (2525: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 71 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนในชุมชนมุสลิม จำนวน 284 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 355 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนประสบปัญหามากในการที่ต้องเรียน 2 แห่งในวันเดียวกัน คือ โรงเรียนสอนศาสนาและโรงเรียนสามัญ และส่งผลถึงประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนสามัญเป็นอย่างมาก

2. เนื้อหาความรู้ศึกษามางตอนไม่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้เกิดปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา

3. ทศนคติและความร่วมมือของผู้ปกครองมีผลต่อการเรียนและการศึกษาค่ของนักเรียน

4. ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาสามัญเท่ากับการเรียนทางศาสนา

บือราเซม มะยูไซะ (2528: 154-178) ได้วิจัยเรื่อง "การบริหารงานวิชาการตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้" ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารปัญหาอุปสรรคของการบริหารงานวิชาการตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัวอย่างประชากรประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 137 คน ครูสอนศาสนาอิสลาม 137 คน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ 137 คน ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้ความเข้าใจ ในการนำหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรไปใช้ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางของหลักสูตรอิสลามศึกษายังไม่ดีพอ

2. ด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่าการจัดบริการที่เกี่ยวกับหนังสืออิสลามศึกษายังไม่เพียงพอ และทันกับความต้องการ

4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5. ด้านการนิเทศ พบว่า ศึกษาพิเศษอำเภอ และศึกษาพิเศษจังหวัด ติดตามผลการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาน้อย

6. ด้านการประเมินผล พบว่า โรงเรียนยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ ขาดข้อสอบที่เป็นมาตรฐาน

บรูซ (Bruce 1972: 6026A) ได้วิจัยบทบาทของครูใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ว่า ครูและประชาชน ต้องการให้ครูใหญ่ ทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ต้องการให้ครูใหญ่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ต้องการให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง และต้องการให้ครูใหญ่ที่อยู่อาศัยใน บริเวณโรงเรียนที่เขาปฏิบัติงานอยู่

จากผลงานวิจัย พอสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาของชาวไทยมุสลิมควรจัดให้สอดคล้อง กับวัฒนธรรมประเพณี และพื้นฐานทางศาสนา อีกทั้งต้องดูองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการ ศึกษา เช่น นโยบายทางการศึกษา การดำเนินงานการจัดการศึกษา บุคลากร ความสัมพันธ์ กับชุมชน ฯลฯ เพื่อที่จะทำให้การจัดการศึกษาของชาวไทยมุสลิมพัฒนาได้เต็มที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย